

SOTSIAALVALDKONNA TÖÖTAJA EETIKAKOODEKS

Eetikakoodeks on koostatud sotsiaalvaldkonna töötajatele (hoolekandetasutuste juhtidele, sotsiaaltöötajatele, hooldustöötajatele jt), et nad sellest juhenduksid ning selgitaksid sellele toetudes valdkonna eetilisi põhimõtteid abi vajavatele inimestele, nende lähedastele, teiste erialade spetsialistidele ja avalikkusele.

Eetikakoodeks on sotsiaaltöö väärtustel põhinev professionaalsete käitumis- või tegevusnormide kogum, mille järgimine on sotsiaalvaldkonna iga töötaja tegevuse osa. Sellele toetudes saab analüüsida eetilisi dilemmasid, kutsuda aruteludele ja kujundada oma tööd. Eetikakoodeks aitab tööandjatel ja avalikkusel mõista põhimõtteid, millest sotsiaalvaldkonna töötajad juhenduvad.

Sotsiaalvaldkonna töötajad tegutsevad selle nimel, et igaüks saaks oma sotsiaalsed, majanduslikku, kultuurilist või tervislikku olukorda arvestades ühiskonnas võimalikult iseseisvalt hakkama ja suudaks end maksimaalselt teostada.

Sotsiaalvaldkonna töötaja eetilised põhimõtted on inimväärikuse austamine ja kaitse, inimõiguste, sotsiaalse õigluse, enesemääramisõiguse ja sotsiaalse kaasatuse edendamine, konfidentsiaalsus ja privaatsuse austamine, inimese terviklikkuse väärtustamine, digitehnoloogia ja sotsiaalmeedia eetiline kasutamine ning professionaalne ja usaldusväärne tegutsemine. Neist põhimõtetest lähtutakse nii otseses klienditöös, teenuste arendamisel kui ka laiemalt sotsiaalpoliitika kujundamisel.

1. Inimväärikuse austamine ja kaitse

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... austavad iga inimese loomuomast väärikust ja kohtlevad kõiki inimesi lugupidamisega.
- ... seisavad selle eest, et iga inimene saab ennast tunda ühiskonna võrdväärse ja täisväärtusliku liikmena.
- ... märkavad ilmajätust, tõrjumist, diskrimineerimist ja väärkohtlemist ning sekkuvad oma professionaalse pädevuse raames selle tõkestamiseks.
- ... vaidlustavad inimväärikust kahjustava tegevuse.

2. Inimõiguste edendamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... austavad igaühe võrdseid õigusi, sealhulgas iga inimese õigust turvalisele ja tervislikule elule ning piisavale elatustasemele.
- ... edendavad ja kaitsevad inimõigusi kõigis olukordades.
- ... lähtuvad põhimõttest, et inimõigused on sünnipärased ja võõrandamatud ega olene inimese käitumisest või tegevusvõimest.
- ... toetavad neid, kes ei suuda iseseisvalt ega piisavalt oma õiguste eest seista.
- ... juhivad inimõiguste edendamisel inimeste tähelepanu vastutusele üksteise ja keskkonna ees.

Inimõigused kui põhiõigused on määratletud [ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis](#), [Euroopa inimõiguste konventsioonis](#) ja [Eesti Vabariigi põhiseaduses](#), [lapse õiguste konventsioonis](#), [puuetega inimeste õiguste konventsioonis](#) ja teistes dokumentides.

3. Sotsiaalse õigluse edendamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... seisavad esmajärjekorras kõige haavatavamas olukorras inimeste õiguste ja vajaduste eest.
- ... edendavad sotsiaalset õiglust töös inimestega ja ühiskonnas tervikuna ning osalevad sotsiaalpoliitika kujundamisel.
- ... väärtustavad mitmekesisust ja kaitsevad inimesi eelarvamustel põhineva kohtlemise ning diskrimineerimise eest, sh järgmiste tunnuste alusel: füüsilised ja vaimsed võimed, töövõime, vanus, sugu, sooline identiteet, seksuaalne sättumus, rass, rahvus, emakeel, usuline veendumus, vaimsed uskumused, poliitilised vaated, sotsiaalmajanduslik staatus, vaesus, pere struktuur, perekonnaseis, kodakondsus (või selle puudumine), tervis ja välimus.
- ... arvestavad iga inimese ainulaadsete kogemuste ja ajas muutuvate vajaduste, soovide ning olukorraga ning juhivad tähelepanu sellele, kui meetmed on abiks ebakohased või ebapiisavad.
- ... märkavad vahendite, juurdepääsu ja heaolu ebaõiglast jaotust ning püüavad seda muuta õiglasemaks.

4. Enesemääramisõiguse edendamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... austavad iga inimest kui iseseisvat indiviidi ja edendavad tema õigust teha valikuid, otsustada ning kujundada oma elu, kuni see ei ohusta tema enda või teiste füüsilist ja vaimset heaolu, tervist või turvalisust, ega kahjusta loodust ja elukeskkonda.
- ... arvestavad, et inimese võime oma vajadusi ja soove väljendada ning valikuid teha kujuneb selliste tegurite koosmõjus nagu tema tervislik seisund, arusaamisvõime, elukogemus, keskkonna ning sotsiaal-majanduslikud tingimused.
- ... toetavad inimeste enesemääramist ja tegutsevad selle nimel, et asjakohane tugi on kättesaadav.

5. Sotsiaalse kaasatuse edendamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... edendavad nende kaasatust ja kuuluvustunnet, kes on üldistest hüvedest ja osalemisest kõrvale jäänud.
- ... tegutsevad selle nimel, et inimeste esmavajadused oleksid täidetud ja igapäevaelus saaks osaleda aktiivselt ning väärikalt igapäevaelus.
- ... aitavad kujundada ja tugevdavad kaasavaid kogukondi, mis austavad rahvuslikku ja kultuurilist ning muud mitmekesisust, arvestades nii individuaalseid, perede, gruppide kui ka kogukondade erinevusi.

6. Konfidentsiaalsus ja privaatsuse austamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... austavad inimese õigust privaatsusele ning lähtuvad oma tegevuses konfidentsiaalsuse põhimõttest.
- ... arvestavad, et teavet inimese kohta võib vajalikul ulatusel, sh teisele spetsialistile, avaldada vaid inimesega kokkuleppel ja seaduses ettenähtud juhtudel.

- ... teavitavad inimest, kui konfidentsiaalsuse põhimõttest ei ole võimalik kinni pidada, sest õigus privaatsusele võib olla seadusega piiratud eelkõige ohu korral inimesele endale või teistele.
- ... võimaldavad inimesel ligi pääseda kõigile tema kohta kogutud sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrisse kantud ning muudele andmetele, välja arvatud juhul, kui see on seadusega keelatud.

7. Inimese terviklikkuse väärtustamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... väärtustavad inimeste bioloogilist, psühholoogilist, sotsiaalset, kultuurilist ja vaimset terviklikkust.
- ... arvestavad, et inimene ja tema elukeskkond moodustavad terviku.
- ... lähtuvad põhimõttest, et tulemuslik töö inimestega on võimalik vaid igäühe terviklikkust arvestades ja erialaülese meeskonnana toimides.

8. Digitehnoloogia ja sotsiaalmeedia eetiline kasutamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... kasutavad digitehnoloogiat oskuslikult ning väldivad digitehnoloogia ja sotsiaalmeedia kasutamise kaasnemaid ohte erialategevusele ning isiklikule elule.
- ... soovivad digitehnoloogilisi abivahendeid, mis parandavad elukvaliteeti ja soodustavad iseseisvat toimetulekut.
- ... kasutavad suhtlemisel digitehnoloogiat inimese või tema seadusliku esindaja nõusolekul, teda toetavalt ja temaga kokku lepitud viisil.
- ... eelistavad suhtluskanaleid, mille kaudu saab tuvastada vestluspartneri.
- ... vajaduse korral juhendavad inimesi digilahenduste ja sotsiaalmeedia kasutamisel, et kaitsta igäühe privaatsust.
- ... välistavad teatavaks saanud ligipääsuandmete kuritarvitamise.

9. Professionaalne ja usaldusväärne tegutsemine

9.1. Töö inimestega

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... kujundavad usaldusväärse ja turvalise suhtluskeskkonna, on empaatilised ja kuulavad inimese ära.
- ... tagavad inimesele abi tema hinnatud vajadusest lähtudes ja peavad vajaduse korral nõu teiste spetsialistidega.
- ... selgitavad inimesele kõiki tema vajadustele vastavaid ja kättesaadavaid abimeetmeid ning vajaduse korral juhendavad ja abistavad ning kaitsevad inimese huve abini jõudmisel.
- ... annavad asjaosalistele infot õigel ajal, lugupidavalt ja arusaadavalt, selgitades oma rolli ja tegevust ning selle võimalikku mõju ja tagajärgi.
- ... teevad kõik endast oleneva, et nende edastatud info ja andmebaasidesse kantav teave oleks kooskõlas tegelikkusega.
- ... abistavad tarbetu viivitusega.
- ... tegutsevad selle nimel, et parandada igäühe võimekust ühiskonnaelus osaleda, vältida õpitud abituse tekkimist ja passiivset teenuste kasutamist.
- ... langetavad otsuseid erapooletult ja läbipaistvalt ning põhjendavad neid.

- ... kaasavad inimest otsustamise, selgitavad valikuid ja nendega seotut ning tunnistavad inimese õigust eksida.
- ... otsivad abistamisvõimalusi ka siis, kui inimene esialgu keeldub abist.
- ... ei kasuta ühelgi viisil ära oma võimupositsiooni ega usaldust abi vajava inimese ja tema lähedastega suheldes.
- ... aitavad inimesi elukaare eri etappidel tekkivate raskuste korral ja toetavad igäihe heaolu ning parimat iseseisvat toimetulekut.
- ... aktsepteerivad inimese õigust ja soovi valida teine sotsiaalvaldkonna töötaja.
- ... suunavad inimese lahendamatu väärtus- või rollikonfliktide korral kokkuleppe alusel teise töötaja juurde.
- ... ei loo abi vajava inimese ega tema lähedastega rahalisi või muid huvide konflikti põhjustavaid isiklikke suhteid.

9.2. Koostöö kolleegide ja koostööpartneritega

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... teevad inimeste heaolu edendamiseks koostööd eri valdkondade spetsialistide ja ametnikega ning abi vajavate inimeste lähedastega.
- ... jagavad ja vahetavad kolleegide ning koostööpartneritega kogemusi, teadmisi ning teavet.
- ... nõustavad kolleege oma parimate teadmiste ja oskuste kohaselt.
- ... hindavad oma oskusi ja vajaduse korral küsivad kolleegilt nõu, kuid ka pärast konsulteerimist vastutavad oma otsuste ja soovitude eest.
- ... hoiavad kinni kollegiaalse suhtlemise heast tavast, sh annavad kolleegile heatahtlikult nõu, kui märkavad tema tegevuses puudusi, aga seisavad ka vastu halvustamisele ja töökiusule.
- ... on avatud koostööle meediaga, järgides konfidentsiaalsuse põhimõtet.

9.3. Eriala väärtustamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... väärtustavad oma eriala ja kutsetööd, tegutsedes professionaalselt.
- ... lähtuvad töös sotsiaaltöö ja teiste sotsiaalteaduste uurimistulemustest ning teoreetilistest teadmistest, inimõigustest, eetikapõhimõtetest ja Eesti riigi õigusaktidest.
- ... tegutsevad ausalt ja väärikalt.
- ... käituvad eetiliselt nii tööl kui ka eraelus.
- ... kasutavad avalikku raha vajaduse alusel ja säästlikult.
- ... mõistavad, et oma tegevusega vastutavad nad abi vajavate inimeste, kolleegide, tööandja ja erialakogukonna ees.
- ... on avatud uuendustele, rakendades oma töös uusi teaduslikult põhjendatud soovitusi ja häid praktilisi kogemusi.
- ... tutvustavad eriala tegevuspõhimõtteid avalikkusele, otsustajatele, vabatahtlikele ja kogukondadele.

9.4. Professionaalse jätkusuutlikkuse edendamine

Sotsiaalvaldkonna töötajad...

- ... arendavad järjepidevalt erialast pädevust, hoolitsevad selle säilitamise ja professionaalse arengu ning kutsekvalifikatsiooni uuendamise või selle taseme tõstmise eest.
- ... hoolitsevad isikliku ja tööalase heaolu eest, säilitades oma töövõime.

- ... hoiavad lahus isikliku ja tööalase suhtluse, et säilitada selge rollipiir ja ennetada läbipõlemist.
- ... väärtustavad ja hoiavad enda ning teiste füüsilist ja vaimset tervist.
- ... teevad regulaarselt eneseanalüüsi ja reflekteerivad oma tööd, et mõtestada oma tegevust ja toetada enesearengut.
- ... hoiduvad olukordadest, mis ohustavad nende endi kaitstust ja turvalisust, sest keegi ei ole kohustatud töötama iseennast ohtu seades.
- ... teavad, et neil on õigus saada tuge tööandjalt ja Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsioonilt.

Sotsiaalvaldkonna töötajad tööandjana...

- ... kujundavad töökeskkonna, kus töötajad ei ole oma otsustes ja vastutuses üksi: tegevuse eetilises mõtestamises, aruteludes ning probleemidele lahenduste leidmises osaleb vahetu töökollektiiv ja kogu organisatsioon.
- ... loovad töötajate toetamise ja psühhosotsiaalsete riskide maandamise tingimused.
- ... juhivad tähelepanu töötajate eksimustele, sh eetikakoodeksi järgimisel.
- ... annavad töötajatele võimaluse vigadest õppida ja paremini edasi töötada.
- ... tagavad töötajatele võimaluse osaleda erialakoolitustel ja vajaduse korral mentori, superviisori või psühholoogi abi.
- ... abistavad igati töötajaid, kes on langenud füüsilise või vaimse rünnaku ohvriks (sh veebikeskkonnas).
- ... seisavad selle eest, et töötajad saavad töö eest väärilist tasu.
- ... märkavad hästi tehtud tööd ja tunnustavad töötajaid.

Eetikakoodeksi on koostanud ESTA eetikakomitee 2022. aastal ja see on kooskõlastatud sotsiaalvaldkonna töötajate laia ringiga. Eetikakoodeksi struktuuri kujundamisel on tuginetud rahvusvahelisele sotsiaaltöö eetika dokumendile „Eetikapõhimõtted sotsiaaltöös“ (International Association of Schools of Social Work, IASSW 2018).